

HŐSTETT AZ ISONZÓI SZIKLÁK KÖZÖTT

József főherceg által dedikált csoportkép a támadást végrehajtó katonákkal. A kép bal szélén József főherceg, balról a harmadik katona Daróczi zászlós. Nyílval jelölve Kelemen Imre, mögötte a magas katona Gyöngy György (a kép a Jávor család birtokában)

Daróczi Ambrus zászlós hőstettének híre 1916-ban bejárta az egész 39. gyalogezredet. Az első világháború egyik legvéresebb frontszakaszán az egyéni vitézség és kezdeményezőkézség ritka példáját adta a maroknyi katonával végrehajtott támadás. Ez a haditett kiemelkedő szakmai és erkölcsi értéket képvisel, amely nemcsak a történelem idején mutatott példát, de a ma katonájának is irányt mutat.

A nevezetes tette 1916. március 15-én került sor. A 39. gyalogezredet korábban, 1916. március 5-én a 43. ezred (Karánsebes) váltotta az állásokban, így az ezred katonái a Segeti Lager¹-ben lehetőséget kaptak a pihenésre, hiszen arra a térdig érő vízzel borított lövészárkok után igencsak szükségük volt. Mégis, az 5. isonzói csata megindulása miatt két nappal korábban, március 14-én a 39-eseknek újra a peremvonalba kellett menniük, mert a 43-asok több állást is elvesztettek San Martino del Carsótól délnyugatra.

A legfontosabb védőkörlet, a 22-es visszafoglalását először még a 43-asok kezdték meg századerővel, de a kísérlet az olasz tűzben összeomlott. A sikertelen 43-as rohamot két, szakaszerejű 39-es támadás követte Tóth Lajos és Vígvári László kadétek vezetésével, melyek újfent kudarcot vallottak. Ekkor ugyanúgy két szakasz, Budaházy Béla és Hajdu Zoltán hadapródokkal kísérte meg az állások bevetését, de az a géppuska- és aknavetőtüzben szintén lehetetlennek bizonyult.²

A hadosztály (az ezred a világháborúban a 17. hadosztály kötelékében harcolt), mivel eltökélte az állás visszavételét, másnap hajnalra egy zászlóalj-méretű rohamot rendelt el. Ezt megelőzve, az ezred önként jelentkezőket kért, hogy az állást maga foglalhassa vissza. Dacára a sikertelen rohamoknak és a veszteségeknek, 80 önkéntes akadt az ezredben! Közülük Daróczi Ambrus, az éppen csak 24 éves zászlós (előző nap volt a születésnapja!) 15 ka-

tonával kapta a lehetőséget a becsület visszaszerzésére. A fiatal katona 1892. március 14-én született, és kiváló eredménnyel végezte el a jogot Kolozsváron. Több barátjával együtt vonult be a 39. gyalogezredhez. A IV. zászlóalj 13., majd 14. századában szolgált.

A zászlós maga sem bízott a sikerben. „...Képzeltető, milyen remény-nyel mehettem oda, hol annyi száz jó magyar vért itták fel a kövek pár nap alatt...”³ Ennek ellenére jelentkezett eligazításra az ezredparancsnokságon Hiltl József ezredesnél (ezredparancsnok), aki buzdító beszédet intézett az önkéntesekhez. Ezután a kis csoport a III. zászlóaljhoz ment, ahol Müller kapitány⁴ igazította el őket a támadással kapcsolatban. A terv az volt, hogy a Daróczi vezette katonák rövid tüzezségi előkészítés után kézigránattal betörnek az ellenség balszárnyán, míg Rohn hadnagy egy csoporttal annak

Kelemen Imre, a parancsnokot megmentő egyik katona (a kép a Jávor család birtokában)

1 Segeti Lager: pihentető tábor Segeti falu mellett, ahol a katonák deszkabarakkokban pihentették ki valamelyest a testi és lelki fáradalmakat.

2 Vitéz lépesfalvy Lépes Győző és Mátéfy Artúr: A cs. és kir. báró Hötzenborfi Konrád Ferenc tábornagy debreceni 39. gyalogezred világháborús története 1914–1918. Debrecen, 1939, 209–210.

3 Daróczi Ambrus zászlós jelentése, kézirat. Másolat a szerző birtokában.

4 A kéziratban, mivel az ezred német vezényleti nyelvű volt, Daróczi jellemzően a „Kapitány Úr Müller” megnevezést használja.

Gyöngy György szakaszvezető, Daróczi zászlós másik megmentője (a kép a Gyöngy család birtokában)

jobbszárnyát támadja. Amennyiben az állást vagy annak egy részét sikerül az olaszoktól megtisztítani, a 43. gyalogezred egy századát helyezték készenlétbe, hogy a visszafoglalt állást megszállják. A támadás előtt a zászlós a kivétel nélkül igen fiatalokból álló csoportját a következőképpen lelkesítette: „*Fiúk! Vállalkozásunk fontosságát nem akarom előttem ismertetni, azt átérzi mindegyiktek. Rajtatok van bajtársaitok szeme, vállainkon ezredünk, brigádunk becsülete s elesett bajtársaink szelleme bosszúért kiált hozzánk. Isten segíteni fog! Utánam!*” A beszéd hatására a katonák szemében könnyek jelentek meg, és felkészülve a halálra indultak megbosszulni az elesett 39-eseket!

A támadás a tüzérségi tűz után 1916. március 15-én 19³⁰-kor, szitáló esőben, az esti szürkületben indult meg, és a csoport kézigránátzapporral elérte a 22-es védőállást. Az első akadály, amibe ütköztek, egy olaszok által emelt torlasz volt, két lőréssel, ahonnan az olaszok folyamatosan tüzeltek. A lőrésbe két magyar bedugta puskája csövét, és a Mannlicher-puskákból 5-5 lövést adott le annak belsejébe. Ezután a tüzelést az olaszok befejezték, így a bátor 39-esek kézigránáttal berobbantották a torlaszt, és betörték a harcárokba. A jelentés jól érzékelteti a lövészárokharc módszerét. „*Az ott találtukat részint leszúrtuk, részint elfog-*

tuk. Így mentünk fedezékről fedezékre, néhány kézigránát után egy ugrás...”

Az olaszok a futóárkon keresztül menekültek a megvadult magyarok elől, akik fedezéktől fedezékig haladva göngyölítették fel az állást. Dolgozott a kézigránát, a bajonett, és mint a jelentésből kiderül, Daróczi zászlós 12 tollú buzogánya. Érdemes végigolvasni az ezt taglaló részt, és megértjük, miért voltak a túlélők három napig harcceptelenek az átélt borzalmak sokkjától. „*Borzasztó jelenet volt, vér-vér mindenütt, a hold is mintha nem szeretné látni küzdelmünket, elbújt a*

fellegek mögé. Lassan megeredt az eső, hogy elmossa a sok vért, s mi küzdünk keményen, nekem is erős ellenfelem akadt egy kapitányban, mindenáron meg akart fojtani, s hogy ez nem sikerült, ki akarta harapni a torkomat, erősebb volt nálam s már-már sikerült neki, mikor buzogányommal mellbe vágtam, s megtántorodott, körülbelül 2 lépést hátrált, mikor egyszerre két bajonét szúrás leterítette, jajgatva lebukott a földre, s ott fetrengett vérében lábaim előtt. Elszorult a szívem, de nem nagyon lehetett sajnálkozni, mert még erősebb lett a küzdelem.” A két bajonetszúrás Kelemen Imrétől és Gyöngy Györgytől származott, akik időben érkeztek parancsnokuk megmentésére.

Ezt követően a további üldözést a 39-esek félbehagyták, és az árok elenség felé futó részét eltorlaszolták. Az olasz támadásokat egy csoportjuk itt kézigránáttal megakadályozta, míg a többiek megtisztították a még el nem foglalt árokszakaszokat. Az ezeken a részeken rekedt olaszok keményen védekeztek, és segítségükre volt, hogy mivel a jobbszárnyukat támadó magyar csoport visszavonult, immár teljesen Darócziék ellen fordulhattak. A maroknyi magyar bátran harcolt tovább, bár fegyvereik a sok tüzeléstől és sártól sorra mondták fel a szolgálatot, és a lőszerük is fogytán volt. Ezt a hiányt olasz anyagokkal pótolták, amit

Daróczi Ambrus repülő hadnagy (a kép a Gyulai család birtokában)

A 38. repülőszázad tisztjei. Daróczi hadnagy a kép bal szélén könyököl (a kép a Gyulai család birtokában)

megkönnyített, hogy a közelharcot túlélő olasz foglyaik annyira félték tőlük, hogy maguk kínálták legyőzőiknek saját fegyvereiket. „...*Voltak olyanok, akik kézigránáttal kedveskedtek, hogy legyen mit dobálnunk...*”⁵

Az olaszok az elvesztett állást tüzéséggel és géppuskákkal lötték, de a sötétben eredményt Daróczyék ellen nem sikerült elérniük. Az erősítésként, a védőállás megszállására előreküldött századnak viszont 40 fős vesztesége volt!

Daróczy zászlós 21³⁰-kor jelentette, hogy a kitűzött feladatot végrehajtotta. Csoportjának vesztesége egy halott és két sebesült volt. Megítélése szerint a támadott állásban körülbelül 500 olasz harcolt, akik 150-200 embert vesztek halottakban és sebesültekben, míg 136 katonájuk, köztük 6 tiszt fogságba került. A fenti adatokat alátámasztja, hogy a csoport zsákmányolt 266 fegyvert, illetve jelentős mennyiségű lőszert. Ez alapján elmondható, hogy zászlóaljerejű csoportot sikerült legyőzniük, ami a támadó harcászati elvei szerint ezrederejű egység feladata.

A támadás utáni napokban az ezred erős tüzéségi tűzben állott, de állásait megtartotta, sőt, 16-án a 21-es állást is visszavette az olaszoktól. Végül 22-én megkezdődött az ezred leváltása, és 23-ára az egész ezred a Segeti táborba érkezett. Már másnap a táborba látogatott József főherceg, aki különös figyelemmel kísérte a 39-es ezredet. Szuromi Jánost és „a kis tömzsi” Juhász Sándort még aznap előléptette őrzetűvé. Március 26-án, vasárnap az ezred istentiszteleten vett részt, mely után József főherceg Daróczy mellére tűzte az Arany Vitézségi Érmét.

A teljes csoport elismerése 1916. március 27-én, hétfőn történt meg. Daróczyt és 12 harcképes katonáját (1 fő elesett, 2 fő sebesülés miatt nem volt jelen) József főherceg méltatta: „*Kitüntetek benneteket Felséges Urunk megbízásából, de nem azért, hogy céltalanul veszélynek tegyétek ki magatokat, hanem hogy bátor 39-esek maradjatok.*”⁶ Az ünnepségen Gyöngy,

Szuromi, Juhász és Tar Nagy Ezüst Vitézségi Érmét, míg a többiek Kis Ezüst Vitézségi Érmét kaptak. Minden katona 2 hét szabadságot kapott, míg Gyöngy György és Kelemen Imre gyalogosok a parancsnok megmentéséért további 50-50 korona jutalomban is részesültek.

Daróczy a szabadságát kihasználva, nyughatatlan természetéből fakadóan jelentkezett pilótakiképzésre. Hogy nem a könnyebb utat választotta ezzel az új fegyvernemmel, arról tanúskodik egy levelének részlete: „... *hanem annyit mondhatok, sok nehéz harcot átharcoltam, de a légi küzdelem a legborzasztóbb. Minden háborús poklot elbír az ember, mert lábát szilárd földön veheti meg s a föld biztonságot, bátorságot, bizalmat, reményt nyújt, de a levegő, a bizonytalanság, a remegés...*”⁷

Daróczy hadnagy a 38. repülőszázad kötelékében harcolt az orosz fronton. Parancsnoka, bethlenfalvi Pál Andor huszárkapitány, aki már az olasz hadszíntéren hírnevet szerzett magának Milánó bombázásával, a román kiugrás után alapította meg a repülőszázadot. Parancsnoka igen jó véleménnyel volt az egykori gyalogos zászlósról. „*Hozzám, mint székely honfitársához, hamarosan bizalommal volt. (...) Magam is örömmel láttam, hogy ilyen derék tisztet osztottak be hozzám, s csendes szerénységét ismételten megbámultam...*”

Mint Daróczy előzőleg említett leveléből kiderül, nem kerülte a veszélyt. Önként jelentkezett a legveszélyesebb feladatokra, melyeket az ellenséges légvédelmi tűzben, mélyen az ellenséges vonalak mögött kellett végrehajtani. „*Ha messze Romániába kell repülni, vagy éppen a román királyt kellene Jassiban megbombáznai, ki repül más, mint Daróczy...*”⁸

Utolsó bevetését parancsnoka leveléből részletesen ismerjük. 1917. szeptember 23-án távolfelderítő feladatot hajtott végre, mely során két ellenséges géppel légiharcot vívott, de a feladatot a fényképezőgép hibája miatt eredmé-

Daróczy Ambrus sírja a hajdúnánási köztemetőben (fotó: a szerző felvétele)

nyesen elvégezni nem tudta. Másnap reggel 8 órakor indult újra megismételni a bevetést. Gépének pilótája Szöllősy István szakaszvezető volt. A fényképfelderítést egy, majd később már hat ellenséges gép folyamatos támadása közben igyekezett végrehajtani, mely gépek ellen a repülőgép géppuskájával védekezett. A támadások szüneteiben újra és újra a felderítendő terület felé irányította gépüket. Eközben érte oldalán, csípőcsontja felett egy géppuskagolyó, így ülésére rogyva jelzett a pilótának, hogy repüljenek vissza a bázisukra. Szöllősy szakaszvezető a hat ellenséges géptől üldözve sikeresen visszaért a repülőtérré, ahol már a leszállás közben autóért kiáltott, hogy parancsnoka mielőbb orvosi ellátásban részesülhessen. De addigra már késő volt. Mintha csak érezte volna halálának módját Daróczy hadnagy, amikor barátjához írt levelében így jellemezte a hadipilóták nehéz sorsát: „*Itt nincs aki bekösse a sebeket, nincs baráti kéz, nincs segítség...*” És valóban. Bármennyire igyekezett a pilóta, Daróczy hadnagy elvérzett és hősi halált halt. Beteljesedett az, amit kedvenc nótájában utolsó szabadságán énekelt Hajdúnánáson, szeretett városában:

„*Elmegyek, elmegyek, jó messzire
Nem leszek senkinek a terhére.
Nem írok levelet, még nem is üzenek,
Lesz még tavasz, lesz még nyár, de én
nem leszek.*”⁹

A teljes írás a www.39gyalogezred.hu weboldalon található.

Kiss Róbert zászlós
Fotó: archív

5 Daróczy Ambrus zászlós jelentése, kézirat. Másolat a szerző birtokában.

6 Dr. Csabai István: Fakereszték mentén, népek országútján. Budapest, 1935, 370.

7 Daróczy Ambrus barátjához, dr. Berencsy Gyula ügyvédhez írt levele. Megjelent a Hajdúnánási Újság 40. számában, 1917. október 4-én.

8 Uo.

9 Testvérének emlékkönyvében szereplő beírás. „Ambrus bátyám halála előtt hat hétel (sic!) volt itthon szabadságon és elment előtti éjszaka Tódor zenéssel (sic) és Tóth Lajos hadnagyal (sic!) egész éjszaka mulattak, elhuzta a bucsu nótáját, hogy Elmegyek elmegyek...”